

MANUÁL PRE VYTVÁRANIE KOMUNITNÝCH ZÁHRAD MESTA MARTIN

Zdroj str. 14

Spracoval Útvar hlavného architekta Mesta Martin v spolupráci s Odd. životného prostredia Mesta Martin 07/2025

OBSAH

- KAPITOLA 1 Komunitná záhrada
- KAPITOLA 2 Ako založiť
- KAPITOLA 3 Parametre a princípy
- KAPITOLA 4 Údržba
- KAPITOLA 5 Príklady

PRÍLOHY

- Príloha č. 1 Žiadosť o založenie rezidenčnej komunitnej záhrady
- Príloha č. 2 Žiadosť o založenie okrskovej komunitnej záhrady

Kapitola 1 Komunitná záhrada

1.1 Komunitná záhrada

Čo je komunitná záhrada

Komunitná záhrada je pojem prebratý z anglického "community garden", ktorý sa postupne prediera aj do slovenského slovníka. Je to akákoľvek časť pozemku okolo nás premenená na záhradu, o ktorú sa spoločne stará skupina ľudí s cieľom skrášliť svoje okolie, aktívne si vyplniť svoj voľný čas a svojpomocne si dopestovať, resp. vysadiť niečo vlastné. Z pohľadu samosprávy ide o vymedzenú plochu verejnej zelene, o údržbu ktorej sa bude starať spoločenstvo ľudí žijúcich v jej okolí.

Význam komunitných záhrad

Komunitné záhrady sú založené na komunitnom, spoločnom úsilí pestovať, či už na svojom vlastnom záhone, alebo na spoločných záhonoch. Ponúkajú riešenie problému, že obyvatelia miest nemajú prístup k vlastnej pôde. Stanú sa aj priestorom nielen pre produkciu potravín, ale aj priestorom zdieľania skúseností, zážitkov, zdrojom poznatkov, zvýšenie biodiverzity a zlepšenie susedských vzťahov. Majú teda hospodársku, sociálnu, ekologickú aj osvetovú funkciu. Základom komunitnej záhrady sú jej nadšení užívatelia.

Komunita je spoločenstvo ľudí zo susedstva, ktorí sa stretávajú a zdieľajú spoločné záujmy, ciele a väčšinou aj istý priestor. Práve kvalita priestoru sa odráža na vzťahoch komunity.

Základom komunitnej záhrady sú jej nadšení užívatelia. Zdroj str. 14

1.1 Typy Komunitných záhrad

- **Lokálne – okrskové:**
Sú najčastejšie a obyvatelia z mestskej časti, okrsku alebo lokality si tu dopestujú svoju úrodu. Funguje princíp prenájmania záhonov záhradníckemu spolku, ktorý záhradu spravuje a stará sa o ňu. V tomto prípade je potrebné založiť občianske združenie a plánovanie.
- **Rezidenčné:**
Vznikajú v rámci obytných blokov, sídlisk, rezidenčných štvrtí a pod. Nachádzajú sa v tesnej blízkosti týchto objektov. O záhradu sa starajú obyvatelia okolitých bytov a býva zvykom, že ku každému bytu náleží jeden záhon. Útvar hlavného architekta odporúča zjednodušenie zakladania práve tohto typu komunitných záhrad. Postup je upresnený nižšie.
- **Školské, terapeutické a výchovné:**
Jedná sa o záhrady prináležiace k inštitúciám ako sú školy, liečebne a pod. Majú funkciu vzdelávaciu, socializačnú a duševne hygienickú. Jedná sa o veľmi dôležitý typ záhrady s regulovaným prístupom, ktorý však zriedka tvoria stále komunity.
- **Podnikové:**
Náležia k súkromnej alebo verejnej organizácii alebo firme a ponúkajú zamestnancom možnosť tráviť voľný čas s kolegami. Predstavujú formu psychickej očisty od práce, prípadne spôsob spestriť si jedálničiek a spoznať sa aj so svojimi rodinami.
- **Ukážkové:**
Slúžia primárne vzdelávacím a učebným účelom. Slúžia k seminárom, prezentáciám a pod. o možnostiach komunitného i súkromného záhradníčenia. Cieľom je zdieľania skúseností a výuka o ekologickom a udržateľnom hospodárení.

Kapitola 2 Ako založiť

2.1 Umiestnenie komunitnej záhrady

Komunitná záhrada môže byť umiestnená na území mesta Martin a vo všetkých jeho katastroch v rámci sídlisk mesta z dôvodu, že obyvatelia sídlisk častokrát nemajú inú možnosť záhradkárčenia.

Umiestnenie a zriadenie každej komunitnej záhrady bude individuálne posudzované, Mesto Martin a Útvár hlavného architekta má právo komunitnú záhradu v niektorých častiach zamietnuť alebo určiť alternatívnu lokalitu po dohode so žiadateľom.

Zdroj str. 14

2.2 Postup pre založenie rezidentskej komunitnej záhrady

- **Komunikácia v rámci komunity**
Oslovte predovšetkým susedov alebo osoby z blízkeho okolia. Stretnite sa, spoznajte sa, zistite, aké máte motivácie a zručnosti a spoločne naplánujte ďalšie kroky na založenie komunitnej záhrady. Stanovte počet potrebných záhonov a ich „správcov“.
- **Hľadanie vhodnej plochy**
V spolupráci s Útvárom hlavného architekta mesta Martin (ÚHA-M) vytipujte vhodnú plochu vo vašom okolí a primeranej veľkosti na počet záujemcov o záhon.
- **Stanovenie a vytvorenie plánu**
Vytvorte náčrt rozvrhnutia jednotlivých záhonov a stručne popíšte vzhľad použitých záhonov: rozmer, materiál, výška (ideálne doložte ilustračný obrázok) a vybrané riešenie cestičiek medzi záhonmi - možnosti na výber uvedené v kap. 3.3.
- **Podanie žiadosti a potrebných príloh na ÚHA-M**
Vyplňte žiadosť – vzor aj požadované prílohy sú bližšie špecifikované v Prílohe č.1 tohto manuálu. Podajte ju na ÚHA -M, ktorý žiadosť posúdi a vydá vyjadrenie ÚHA ku plánovanej rezidenčnej komunitnej záhrade.
- **Žiadosť o vydanie povolenia na Mestský úrad**
Podajte si žiadosť na Mestský úrad Martin na povolenie úpravy časti za účelom zriadenia Komunitnej záhrady v zmysle vyjadrenia ÚHA-M, k žiadosti je potrebné doložiť súhlasné vyjadrenie ÚHA-M s odsúhlasenou situáciou umiestnenia komunitnej záhrady (KZ). Mestský úrad schváli zriadenie KZ v zmysle podkladov.
- **Začatie prác**
Po schválení zriadenia KZ môžete začať s realizáciou.

2.3 Postup pre založenie okrskovej komunitnej záhrady

V prípade záujmu o realizáciu **lokálnej – okrskovej komunitnej záhrady** je postup obdobný ako pri RKZ, ale je nutné najprv **založenie občianskeho združenia** z dôvodu stanovenia zodpovedného prevádzkovateľa. Nasleduje hľadanie vhodnej plochy v spolupráci s ÚHA-M. Vzhľadom na vyšší záber verejnej zelene a potrebu oplotenia a mobiliáru nie je postačujúci náčrt a stručný popis, ale je potrebný **podrobný popis projektového zámeru, predbežný rozpočet projektu ročne, umiestnenie na pozemku a dizajn a projekt záhrady**. Nasleduje podanie žiadosti a potrebných príloh na ÚHA-M, schvaľovanie Mestským úradom a následne začatie prác. Vzor žiadosti k schváleniu aj požadované prílohy sú bližšie špecifikované v Prílohe č.2 tohto manuálu.

Kapitola 3 Parametre a princípy

Všeobecne sa požaduje používať princípy ekologického hospodárenia, ktoré rešpektuje prirodzený kolobeh živín a vzťahov v prostredí. Nie je povolené využívanie chemických postrekov, hnojív a regulátorov rastu. Je možné použitie princípov trvalej udržateľnosti - permakultúry.

3.1 Čo môže obsahovať rezidenčná komunitná záhrada (RKZ) a jej parametre

Prípustné prvky:

- vyvýšené záhony na pestovanie
- cestičky vedúce k jednotlivým častiam
- kvetinový záhon
- kompostér
- lavičky

Parametre:

- max plošný záber rezidenčnej komunitnej záhrady (RKZ) **do 250 m²**,
- Šírka vyvýšeného záhona do 120 cm, výška 30-90 cm, dĺžka je ľubovoľná, ale mala by zodpovedať dostupnej ploche a možnostiam,
- Vyvýšené záhony musia byť vo vzdialenosti od seba min. 0,6 m,
- Zriadenie RKZ musí rešpektovať dreviny nachádzajúce sa na prenajatom pozemku, kde je zriadená, t. j. dreviny nesmú byť poškodzované ich nadzemné a podzemné časti,
- Rezidenčná RKZ nebude oplotená,
- Cestičky medzi jednotlivými záhonmi je možné upraviť za predpokladu použitia riešenia umožňujúceho vsakovanie vody – vodopriepustné riešenia,
- Zriadenie RKZ musí rešpektovať existujúcu technickú infraštruktúru,
- RKZ nesmie prekážať riadnemu užívaniu územia, peších zón, chodníkov, komunikácií a priestorov, pohybu chodcov, najmä osôb so zdravotným postihnutím a obsluhu prevádzok, zariadení a organizácií (zásobovanie, čistenie, odvoz odpadu a pod.)
- RKZ nesmie vytvárať prekážky pre zabezpečenie podmienok pri zásahoch vozidiel záchranných a bezpečnostných zložiek v prípade nepredvídaných udalostí
- Na prvkoch je zakázané umiestňovať akékoľvek reklamné zariadenia
- Obhospodarovatelia RKZ sú povinní zabezpečiť poriadok, čistotu a estetickú úroveň v rámci priestoru RKZ a v jej bezprostrednom okolí.
- Mimo plochu KZ sa zakazuje umiestňovať akékoľvek prvky, vrecia s odpadkami, prepravky prípadne iný materiál.
- Povinnosťou prevádzkovateľa RKZ je zabezpečiť aby hluk (hudba, užívatelia) nepresiahol najvyššie prípustné hodnoty.

Spomenuté prvky sú na uvážení a možnostiach každej jednej komunity a je len na užívateľoch, čo považujú za dôležité a prínosné vybudovať v komunitnej záhrade.

3.2 Čo môže obsahovať okrsková komunitná záhrada (OKZ) a jej parametre

Prípustné prvky:

- vyvýšené záhony na pestovanie
- cestičky vedúce k jednotlivým častiam
- fóliovník alebo skleník
- kvetinový záhon
- kompostér
- technická miestnosť k uskladneniu náradia
- akumulčná nádrž na dažďovú vodu
- odpočinkový priestor s lavičkami, stolmi
- pevný prístrešok alebo pergola pre možnosť stretávania sa a odpočinku (napr. v prípade nepriaznivého počasia)
- oplotenie

Parametre:

- Celková plocha zabraného/prenajatého/ verejného priestranstva nesmie presiahnuť **300 m²**
 - Z toho plocha zelene musí byť minimálne 70 % (do tejto plochy sa počíta aj plocha vyvýšených záhonov)
 - plocha chodníkov a spevnených plôch nesmie presiahnuť 30 % výmery komunitnej záhrady
- Vyvýšené záhony musia byť vo vzdialenosti od seba min. 0,6 m, ich počet nie je obmedzený
- Zriadenie okrskovej komunitnej záhrady musí rešpektovať dreviny nachádzajúce sa na prenájom pozemku, kde je zriadená OKZ, t. j. dreviny nesmú byť poškodzované ich nadzemné a podzemné časti
- Všetky nové prvky drobnej architektúry alebo spevnené plochy musia byť v minimálnej 2,5 m od päty kmeňa najbližšieho stromu, ak sa na pozemku nejaký nachádza
- Priestor OKZ nemusí byť nutne oplotený ani nemusí obsahovať drobné stavby,
- Priestor komunitnej záhrady musí byť na požiadanie sprístupnený vlastníčkovi pozemku,
- Zriadenie KZ musí rešpektovať existujúcu technickú infraštruktúru
- Vizuál a rozsah všetkých prvkov drobnej architektúry v rámci obhospodarovaného pozemku podlieha schváleniu na ÚHA (Útvár hlavného architekta).
- OKZ nesmie prekážať riadnemu užívaniu územia, peších zón, chodníkov, komunikácií a priestorov, pohybu chodcov, najmä osôb so zdravotným postihnutím a obsluhu prevádzok, zariadení a organizácií (zásobovanie, čistenie, odvoz odpadu a pod.)
- OKZ nesmie vytvárať prekážky pre zabezpečenie podmienok pri zásahoch vozidiel záchranných a bezpečnostných zložiek v prípade nepredvídaných udalostí
- Na prvkoch a oplotení OKZ je zakázané umiestňovať akékoľvek reklamné zariadenia. Logo zriaďovateľa OKZ sa podľa tohto manuálu nepovažuje za reklamu.
- Prevádzkovatelia OKZ sú povinní zabezpečiť poriadok, čistotu a estetickú úroveň v rámci priestoru OKZ a v jej bezprostrednom okolí, sú povinní sa o daný priestor riadne starať a udržiavať zeleň v žiaducom stave (ošetrovanie existujúcich drevín, kosenie trávnikov, a pod.)
- Mimo plochu OKZ sa zakazuje umiestňovať akékoľvek prvky, vrecia s odpadkami, prepravky prípadne iný materiál.
- Povinnosťou prevádzkovateľa OKZ je zabezpečiť aby hluk (hudba, užívatelia) nepresiahol najvyššie prípustné hodnoty.

3.3 Cestičky a spevnené plochy

V rámci komunitných záhrad je možné vybudovať potrebné chodníčky. V OKZ je možné vybudovanie spevnených plôch, ich celková výmera však nesmie presiahnuť 30% pozemku.

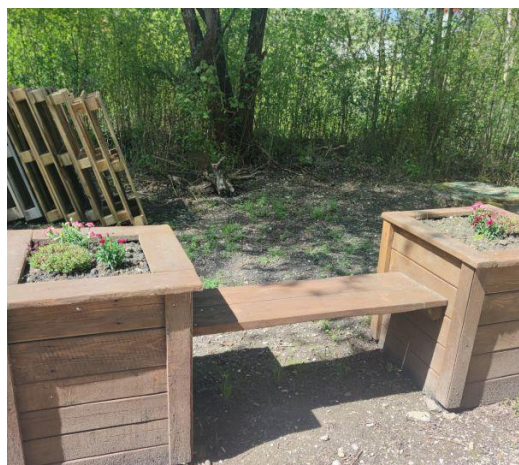
Povrch chodníčkov a spevnených plôch v rámci KZ musí byť vodopriepustný, ideálne mlatový, štrkový (MZK), alebo z drevoštiepky. V nevyhnutnom prípade je možné pri spevnených plochách v rámci OKZ urobiť drobnú dláždenú plochu so suchou pokládkou o celkovej výmere max. 25 m². Budovanie asfaltových a betónových plôch nie je prípustné.

Priklady možných typov chodníkov, Zdroj str. 14

3.3 Drobná architektúra a mobiliár

Lavičky a iné formy mobiliáru: Preferujú sa prvky s ohľadom na charakter okolitého prostredia.

Príklady typov posedenia, Zdroj str. 14

Vyvýšené záhony: Sú nosným prvkom. Práca pri vyvýšenom záhone je jednoduchšia a dobre sa dajú podeliť v rámci komunity. Dnes je už možné zakúpiť mnoho druhov rôznych materiálov a veľkostí, no stále je možné si ich jednoduchým spôsobom aj vyrobiť. Vhodné materiály sú drevo, drevoplast.

Šírka vyvýšeného záhona do 120 cm, výška 30-90 cm, dĺžka je ľubovoľná, ale mala by zodpovedať dostupnej ploche a možnostiam, rovnako ako tvar.

Dôležitá je aj vnútorná skladba vyvýšeného záhona, ideálny postup:

1. Na spodok záhonov umiestniť sieť proti krtom a na boky napovú fóliu,
2. Následne pridať vrstvu 10 cm konárov (hrubo nasekaný materiál),
3. Pokračovať vrstvou trávnych drnov hore nohami (5 cm),
4. Ďalej 10 cm vrstva jemných vetví, záhradnej štiepky a pod.5 cm zmes hrubo rozloženého kompostu, trávy a listia
5. Zvyšok (30 cm) bude tvoriť záhradnícky substrát s preosiatym kompostom v pomere 50:50.

Príklady formy vyvýšených záhonov, Zdroj str. 14

Oplotenie (len pri OKZ): max. výška nesmie presiahnuť 1800 mm nad úrovňou plochy, priehľadný jednoduchý pletivový plot, s kovovými stĺpkami na zemné skrutky. Vizual a rozsah (poloha) oplotenia pozemku je súčasťou projektu okrskovej komunitnej záhrady.

Domček na náradie, pergola, prístrešok (len pri OKZ): Výber prvkov je podmienený charakterom okolitého prostredia. Prírodné materiály ako drevo sú vítané. Farebnosť prvkov by mala byť s škále decentných odtieňov antracitovej, bielej, béžovej, u dreva sa preferuje jeho prirodzená farba.

Príklady typov prístreškov a pergol, Zdroj str. 14

3.4 Sortiment rastlín

V komunitnej záhrade sa okrem pestovania zeleniny, ovocia, bylín môže založiť aj trvalkový záhon, či vysadiť okrasné kríky. Nesmie sa však vysádzať žiadne invázne druhy. Do KZ je možné umiestniť aj rastliny v nádobách.

Sortiment úžitkových rastlín nie je obmedzený.

Zelenina: paradajka, paprika, uhorka, cvikla, kaleráb, hrach siaty, mrkva, petržlen, zeler, tekvica, cuketa, okrasná tekvica, šalát, pór, reďkovka ...

Bylinky: pažitka, šalvia, levandula, koriander, mäta, kari, pamajorán, bazalka, yzop, stévia, tymián, saturejka a pod.

Drobné ovocie: jahody, maliny, černice, ríbezle, egreše, josty, čučoriedky, rebarbora,...

Príklady typov prístreškov a pergol, Zdroj str. 14

Trvalky a okrasné trávy:

Druhy vhodné na slnečné stanovište:

- Trvalky: *Achillea*, *Alyssum*, *Anaphalis*, *Aster*, *Echinacea*, *Kniphofia*, *Gaura*, *Salvia*, *Nepeta*, *Euphorbia*, *Rudbeckia*, *Iris*, *Phlox*, *Paeonia*, *Veronicastrum*, *Leucanthemum*, *Coreopsis*, *artemisia*, *Gypsophila*, *Knautia*, *Liatris*, *Lavandula*, *Helenium*,
- Okrasné trávy: *Pennisetum*, *Miscanthus*, *Stipa*, *Panicum*, *Imperata*, *Festuca*, *Sesleria*, *Calamagrostis*, *Helictotrichon*

Druhy do tienistých miest:

- Trvalky: *Bergenia*, *Brunnera*, *Dicentra*, *Hosta*, *Epimedium*, *Hemerocallis*, *Monarda*, *Campanula*, *Helleborus*, *Geranium*, *Thalictrum*, *Astilbe*, *Anemone*, *Iberis*
- Okrasné trávy: *Deschampsia*, *Carex*, *Molinia*, *Luzula*, *Hakonechloa*
- Paprade: *Dryopteris filix mas*, *Athyrium*, *Matteucia struthiopteris*

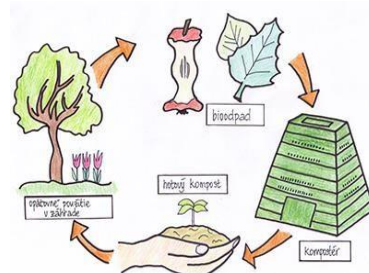
Zdroj str. 14

Uvedený sortiment má odporúčací charakter a je to výber najfrekvencovanejších a na základe skúseností v mestských podmienkach najodolnejších druhov rastlín.

3.4 Kompostovanie

Bioodpad vhodný na kompostovanie tvorí 30 až 45 % z celkového množstva odpadu. Konečný produkt – kompost môže byť použitý pri pestovaní rastlín ako humusové hnojivo vracajúce do pôdy výživné látky, ktoré sme z nej pestovaním odobrali.

Základnou formou je kompostovanie v kope (hrabli). Stačí materiál vhodne upraviť a navrstviť do požadovaného tvaru. Tento spôsob sa používa hlavne tam, kde je dostatok priestoru. Druhým spôsobom je kompostovanie v zásobníkoch. Kompostovacie zásobníky si môžete vyrobiť aj z odpadových materiálov (drevené a plastové palety...)

Zdroj: <https://www.nemocnyce.sk/kompostovanie.php>

Čo kompostovať

V podstate je možné kompostovať všetky netoxické organické materiály, ktoré vznikajú v domácnosti a v záhrade. Pri domácom kompostovaní môžu byť problematické len materiály, ktoré sú čerstvo chemicky ošetrované a potraviny živočíšneho pôvodu. Zvyšky varených jedál je dobré zmiešať s väčším množstvom suchého, savého materiálu.

Materiál vhodný na kompostovanie:

- Odpad z kuchyne: zvyšky z čistenia ovocia a zeleniny, zvyšky jedál, potraviny, čaj, kávový výluh, potravinami znečistený papier
- Organický odpad: kvety, pokosená tráva, konáre, lístie, vypletá burina, zemina
- Odpad zo záhrad iný: popol z dreva, hobliny, hnoj a trus, drevené piliny, vlasy, perie, papierové obrúsky a servítky

Materiál nevhodný na kompostovanie:

- Druhotné suroviny: kovy, plasty, sklo, textil, papier
- Problémové látky: farby, staré lieky, staré oleje, batérie, chemické prostriedky
- Iné: prach z vysávania a smetí, časti rastlín napadnuté chorobami, kosti a mäso, mliečne výrobky

Postup

1. Dno kompostovacej kopy vysype hrubším materiálom (posekané drevo, konáre), aby sme zabezpečili cirkuláciu vzduchu a odtok nadbytočnej vody.
2. Platí, že dusikaté látky (hnoj, trus, posekaná tráva, kuchynský bioodpad, zvyšky zo záhrady), ktoré sú väčšinou mäkké, šťavnaté a zelené, musíme zmiešať s uhľikátymi (drevená štiepka, piliny, hobliny, lístie, slama), ktoré sú zväčša tvrdé, hnedé, suché a savé.
3. Počas celého procesu kontroluje vlhkosť kompostu. Podľa potreby kompost dovlhčíme alebo pridáme suchý, savý materiál.
4. Prekopávame 1 – 2 x ročne výrazne urýchľuje rozklad, aby sme zabezpečili dostatočné prevzdušnenie nevyhnutné pre aktivitu mikroorganizmov a pôdných živočíchov.
5. Ak sme dobre založili kompostovaciu základňu, mala by nám do 1-3 dní vystúpiť jej teplota na 40 až 60 stupňov.
6. Kompostovací materiál premiešame malým množstvom zeminy (do 10%), nie je to však nevyhnutné.
7. Približne po 6-12 mesiacoch je kompost vyzretý.

Kedy je kompost zrelý

Vyzretý kompost je hnedej až tmavohnedej farby, drobnej štruktúry, nezapácha, ale vonia ako humus. Jeho prednosti sú v tom, že má schopnosť zadržiavať vodu, prevzdušňovať pôdu a obsahuje veľké množstvo (podľa zloženia vstupných materiálov) výživných látok.

Do nádoby s dobre prevlhčeným kompostom vysejeme semienka rýchlo klíčiacych rastlín (napr. žerucha), pritlačíme a zakryjeme fóliou. Ak počas týždňa väčšina semien vyklíči, môžeme usúdiť, že kompost už neobsahuje nijaké látky škodlivé pre rastliny a môžeme ho použiť v záhrade. Intenzívne zelené klíčne lístky svedčia o vyzretom komposte, zatiaľ čo žlté alebo hnedé lístky o surovom. Ak vyklíči len málo semien, musí sa kompost podrobiť ešte ďalšiemu rozkladu, kým nebude vhodný na ďalšie použitie.

Čo získame kompostovaním

- Kvalitné hnojivo
- Znížime množstvo a škodlivosť odpadov
- Pomôžeme životnému prostrediu
- Ušetríme peniaze za drahé hnojivá

Ako využiť hotový kompost

Hotový, dobre vyzretý kompost môžeme použiť ku všetkým typom plodín. Surový kompost aplikujeme do pôdy na jeseň. Vyzretý kompost môžeme aplikovať kedykoľvek (používa sa hlavne pri výsadbe na jar). Na dostatočné zásobenie pôdy živinami stačí 1-2 cm vrstva kompostu ročne. Vzhľadom na vysokú zásobu živín nie je potrebné vo väčšine prípadov používať viac ako 2-3 litre kompostu na 1 m². Toto množstvo platí hlavne pre zeleninovú záhradu, živé ploty a okrasné kríky.

Kde situovať kompostovisko

- Je vhodné zabezpečiť kontakt so zemou, aby bol možný prístup pôdnym organizmom (dážďovky, roztoče, mikroorganizmy), ktoré pomáhajú pri rozklade organických materiálov
- Donášková vzdialenosť by nemala byť veľká,
- Okolo kompostoviska by mal byť dostatočný priestor pre manipuláciu s náradím. Odporúča sa spevnený podklad pracovného miesta (nie kompostoviska), ktorý zabezpečí pohodlný prístup aj pri dlhodobejšom daždi.
- Kompostovisko by nemalo byť vystavené priamemu slnku, silnému vetru (aby sa kompost nevysušoval) ani dažďu. Preto je vhodné ho umiestniť do polotieňa a prikryť ho proti dažďu.
- Aby z rôznych dôvodov neprekážal susedom (pri správnom kompostovaní je táto obava zbytočná).

Kapitola 4 Údržba

4.1 Základné pravidlá

Počas sezóny

- záhony vysadiť do začiatku júna s celkovou výmerou min. 70% z plôch určených na výsadbu rastlín.
- plochy, ktoré sa v priebehu roka nebudú vysádzať vyčistiť najneskôr do polovice mája.
- priebežne ich odburiňovať
- vykonať zber v priebehu a na konci sezóny.
- koncom novembra je potrebné odstrániť buriny zo záhonov, uschnuté časti rastlín a odinštalovať oporné konštrukcie rastlín.
- udržiavať svoj záhon a jeho okolie (vrátane príľahlých uličiek) v čistote počas celej sezóny
- starať sa aj o prostredie v bezprostrednej blízkosti svojho pestovateľského záhona.
- ak z akéhokoľvek dôvodu nie je záhradkár schopný starať sa o svoj záhon, je povinný do 2 týždňov kontaktovať koordinátora alebo zodpovednú osobu za komunitnú záhradu, ktorá tieto služby zabezpečí.

Zdroj: <http://www.gardenteam.sk/s>

Ekologický spôsob pestovania

Užívatelia KZ sa zaväzujú, že sa nebudú na hnojenie pestovateľských záhonov ani v okolí komunitnej záhrady používať chemické hnojivá ani postreky. Preferovať sa budú ekologické postupy pestovania. Toxické hnojivá, pesticídy, herbicídy a rodenticídy sa nesmú používať. Použitie kompostu, organického hnojiva je vždy vítané.

Buriny a choroby

Nutné je KZ a okraje záhrady udržiavať bez buriny, chorých rastlín, hmyzom napadnutých rastlín a pravidelne kontrolovať úrodu. Choré, infikované a invazívne rastliny musia byť zo záhrady odstránené a zlikvidované riadne podľa aktuálnej legislatívy. Burina nesmie byť vyššia ako 15 cm.

Dreviny, vysoké rastliny a drobné stavby

Drobné stavby podliehajú schváleniu Mestom Martin a ÚHAM. Sadenie drevín na pozemkoch mesta je možné len s písomným súhlasom Referátu správy mestskej zelene. Vysoké rastliny (ako sú slnečnice a kukurica) umiestniť tak, aby netienili iný záhon.

Úprava pôdy

- Nenavážať do záhonov piesok ani štrk.
- Pre zníženie výparu a zníženie podielu burín mulčovať mulčovacou kôrou, drevoštiepkou, slamou, listami, pokosenou trávou alebo senom.
- Každá rastlina, ktorá vyčnieva do vedľajšieho pozemku alebo chodníku, by mala byť upravená.
- Uličky medzi záhonmi nechávať priechodné.
- Pri výsadbe rastlín v záhone v blízkosti cestičiek ponechať dostatočný priestor pre rast, aby nezasahovali resp. prečnievali do cesty.
- Rešpektovať navzájom svoje záhony.

Odpady

- Každý záhradkár je zodpovedný za odvoz odpadu zo svojho záhona.
- Použitie plastov a iných neporéznych materiálov na pokrytie pôdy je zakázané.
- Kompost alebo komunálny odpad musia byť vložené do kompostérov alebo komunálneho/triedeného odpadu, pričom organický odpad nie je povolené vhadzovať do komunálneho odpadu, pokiaľ nie je chorý alebo zamorený a pokiaľ existuje známe riziko kontaminácie kompostoviska.
- Odpad nie je možné priniesť mimo lokality komunitnej záhrady.

Nástroje

Záhradkári sú zodpovední za upratanie nástrojov na určené miesto, ktoré bude udržiavané bez neporiadku. Všetky nástroje budú po použití očistené.

Kapitola 5 Príklady komunitných záhrad z praxe

Komunitná záhrada Dobrá myseľ: Prírodovedecká fakulta univerzity Komenského v Bratislave

<https://www.facebook.com/KomunitnaZahradaPrifUK/>

Komunitná záhrada ZaKoZa: Žilina, sídlisko Hliny

https://www.facebook.com/ZaKoZahradka/?locale=sk_SK

Komunitná záhrada KPV: Košice, Výmenník Wupertálska

Zdroj: Foto Zdenka Zoe Kosová

Komunitné záhrady v Bratislave

Komunitná záhrada Ostredky v Ružinove

Zdroj: Foto SME - Martina Juhász

Zdroj: Foto SME – Jana Liptáková

Mgr. art. Roman Gatiaľ
riaditeľ ÚHA Martin

Zdroje použitých ilustračných obrázkov

<https://www.lacne-domy.com/blog/exterior-domu/ako-vybudovat-kamenne-chodniky-v-zahrade>

<https://www.chovatelahospodar.sk/tema/preco-su-vyvysene-zahony-v-zahrade-dobry-napad>

<https://kctu.sk/pre-nase-mesto-lepsie-miesto/>

<https://kosice.korzar.sme.sk/c/22452600/aj-uprostred-panelakov-moze-vzniknut-zahrada-s-tekvicami-ci-kiwi.html>

<https://www.rentuj.sk/inzerat/2500/komunitna-zahrada-mestska-cast-kosice-zapad>

<https://www.stavajsnami.sk/zahradne-chodniky-kamen-alebo-drevo/>

<https://www.kamenslovakia.sk/dizajn-a-inspiracia/kamen-do-zahrady/kamenne-a-strkove-chodniky-do-zahrady/?srsId=AfmBOoouxcoKHKOuys4VvBU2W-8yIA-Oe5hk4RSSZXtRbSycbCrF7eN->

<https://www.ceskestavby.cz/clanky/co-jsou-mlatove-pesiny-a-cesty-z-jakeho-materialu-se-realizuji-a-jak-28635.html>

<https://www.stavebnik.sk/clanky/kamenne-chodniky-v-zahrade-od-planovania-az-po-stavbu.html>

<https://www.handlova.sk/novinka/107067/n>

<https://www.lanitgarden.sk/sk/vyvyseny-zahon-lanitplast-plant-100/#product-gallery-2>

<https://www.greenarch.sk/cennik/17vyvysene-zahony>

<https://www.streetpark.eu/cs/vyrobek/parkova-lavicka-berga/>

<https://www.lesmedium.sk/aktualne/mestske-lesy-v-bratislave-dokoncili-prvy-usek-prirodneho-chodnika-povrch-tvori-drevena-stieпка-idealna-pre-rozne-ty-py-navstevnikov>

<https://moidom.zoznam.sk/nezaradene/zahradny-chodnik-si-dokladne-naplanujte/>

<https://www.egoe-life.eu/cz/aktualne/seznamte-se-leva/> <https://www.alit.sk/sk/produkt/vyvyseny-zahon-kr>

https://www.obi.sk/navody/garden-and-leisure/landscape-gardening/hedges-andbushes/Poradca_pre_zahradne_chodniky/

<https://carodreva.sk/dizajn-styl/preco-si-zaobstarat-vyvysene-zahony/> <https://urbania.sk/cyklostojany/stojan-na-bicykle-vincent/>

<https://www.mmcite.com/sk/woody-table>

<https://bratislava.sme.sk/g/58102/ako-vyzeraju-ine-komunitne-zahrady-v-bratislave?gref=https%253A%252F%252Fbratislava.sme.sk%252Fc%252F20480255%252Fv-ruzinove-pribudne-komunitnazahrada.html&photo=p2423379>

Údaje o žiadateľovi

Meno a priezvisko:.....

Email:.....

Telefónne číslo:.....

Adresa:.....

Pozemok a umiestnenie RKZ

O aký pozemok máte záujem? (veľkosť pozemku, lokalita, adresa, parcela a pod.).....

.....

.....

Zakreslenie presného umiestnenia záhrady na pozemku urýchli celý proces - mesto bude vedieť o ktorú časť pozemku máte konkrétne záujem. Využiť môžete portál ZBGIS <https://zbgis.skgeodesy.sk/mkzbgis/sk/kataster>, kde si nájdete pozemok a na snímku obrazovky vyznačíte presné umiestnenie záhrady (ohraničenie).

Komunita

Počet požadovaných záhonov k bytom.....

Zoznam miestnych obyvateľov a ich ardies, ktorí priestor v súčasnosti využívajú a majú záujem o pridelenie záhonu:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Povinné prílohy k Žiadosti o založenie rezidentskej komunitnej záhrady

1. **Popis zámeru vybudovania komunitnej záhrady** (stručne popíšte vzhľad použitých záhonov: rozmer, materiál, výška - ideálne doložte ilustračný obrázok a vybrané riešenie cestičiek medzi záhonmi - možnosti na výber uvedené v kap. 3.3., prípadne druh mobiliáru, ktorý plánujete umiestniť, spôsob realizácie ,....)
2. **Umiestnenie záhrady na pozemku**
3. **Náčrt rozvrhnutia polohy jednotlivých záhonov** a požadovaného mobiliáru, pri záhonoch špecifikujte rozdelenie medzi užívateľmi

Údaje o žiadateľovi

Meno a priezvisko:.....
Email:.....
Telefónne číslo:.....
Adresa:.....
Občianske združenie (názov):.....
IČO:.....
Adresa sídla:.....
Meno štatutára:.....

Pozemok a umiestnenie komunitnej záhrady

O aký pozemok máte záujem? (veľkosť pozemku, lokalita a pod.).....
.....
.....
O aký pozemok máte záujem? (veľkosť pozemku, lokalita, adresa, parcela a pod.).....
.....
.....

Zakreslenie presného umiestnenia záhrady na pozemku urýchli celý proces - mesto bude vedieť o ktorú časť pozemku máte konkrétne záujem. Využiť môžete portál ZBGIS <https://zbgis.skgeodesy.sk/mkzbgis/sk/kataster>, kde si nájdete pozemok a na snímku obrazovky vyznačíte presné umiestnenie záhrady (ohraničenie).

Komunita

Dôležitý aspekt legitimacy je zapojenie okolitej komunity – organizačný tím by mal získať súhlas miestnych obyvateľov, ktorí priestor v súčasnosti využívajú. Popíšte nám súhlas miestnej komunity:

.....
.....
.....
.....
.....

Vysvetlite, prečo považujete vhodné zabráť verejný priestor a vytvoriť na ňom priestor s menej verejným režimom, predpokladáme, že tento typ záhrady je oplotený a poloverejný. (Argumentmi môže byť doterajšie nevhodné využívanie priestoru, podpora udržateľnosti,...):.....

.....
.....
.....
.....
.....

Organizačný tím záhrady:.....
.....
.....
.....
.....

Inkluzívnosť projektu/ režim komunitnej záhrady (Ako zabezpečíte otvorenosť projektu, kto bude mať priamy či nepriamy úžitok z projektu, ako vyberiete, kto bude záhradkár, ako sa vysporiadate so situáciou, ak budete mať väčší záujem o záhradkárčenie, než budete mať kapacitu nasýtiť?)

.....
.....
.....
.....
.....

Spôsob financovania záhrady (Členský poplatok a granty? Aké zdroje už máte a aké plánujete získať?).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Prevádzka a údržba záhrady (Ako plánujete záhradu udržiavať? Máte pripravené pravidlá pre užívateľov komunitnej záhrady?
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Povinné prílohy k Žiadosti o založenie okrskovej komunitnej záhrady

- 1. Podrobný popis projektového zámeru vybudovania komunitnej záhrady**
- 2. Predbežný rozpočet projektu ročne**
- 3. Umiestnenie záhrady na pozemku** - Zakreslenie presného umiestnenia záhrady na pozemku
- 4. Dizajn a projekt záhrady** (situácia záhrady spracovaná v adekvátnej mierke M 1:500- 1:200, ktorá bude ilustrovať plánované využitie a umiestnenie jednotlivých prvkov na záhrade. Napríklad: záhony či pestovacie boxy, výsadbu akejkoľvek trvalkovej zelene, kríkov spolu s druhovým špecifikovaním tejto zelene, umiestnenie kompostu, architektonické a konštrukčné riešenie mobiliáru, prvky drobnej architektúry, priestoru na uskladnenie náradia a zariadenia záhrady, spôsob zabezpečenia vody a jej distribúcie)